

FISCAL REFORM THOUGH THE LENS OF SOCIAL EQUITY REFORMA FISCALĂ PRIN PRISMA ECHITĂȚII SOCIALE

SERDUNI Serghei

Conf. univ., dr., ASEM, www.ase.md, e-mail: serdunis@gmail.com

ABSTRACT. *Inequality is on the rise both globally and nationally. In the Republic of Moldova, the assets of a few thousand millionaires' amount to tens of billions of lei, while about a million citizens are placed in the category of absolute poverty or severe poverty. Globally, voices are being heard more and more that propose the tightening of the tax system, which is already designed based on the principle of progressiveness in the payment of taxes in order to raise the level of taxation of the richest with the aim of reducing the level of inequality and achieving the principle of equity. In our country, things are practically the opposite. Four years ago, tax reform was carried out with the aim of increasing the efficiency of the tax system and which involved moving from the progressive principle of taxation to a single tax rate for all taxpayers. In this article, the results of this reform were analyzed only through the lens of social equity but not efficiency.*

KEY WORDS: *tax, tax rate, tax burden, tax equity.*

JEL CLASSIFICATION: *H 24*

Inegalitatea economică este un fenomen care a persistat întotdeauna și pretutindeni. Eforturile de a contracara au avut și au succese limitate în plan teritorial și temporal. Dacă excludem rezultatele experimentelor sociale ale epocii socialiste când dezideratul de diminuare a inegalității a fost atins dar care a fost un proces extrem păgubos ca modalitate de realizare și ca consecință pentru dezvoltarea economică și socială a țărilor implicate, apoi rezultate cu adevărat palpabile sunt relativ puține. Se discută mult despre inegalitate, aparent se încearcă de a adopta politici publice care ar diminua fenomenul, dar realitatea actuală este că în plan mondial inegalitatea economică este la un nivel care nu a mai fost niciodată.

Cei mai mulți miliardari locuiesc în Statele Unite, unde există o cotă progresivă de impozitare - de la 10 la 37 la sută, în funcție de valoarea venitului anual. În același timp, după cum au calculat în septembrie 2021 consultanții în economie de la Casa Albă, cota medie a impozitului pe venit pentru cele mai bogate 400 de familii în perioada 2010-2018 a fost de doar 8,2 la sută.

Un instrument al guvernării prin care aceasta ar putea interveni pentru a redistribui veniturile în societate și a interveni pentru a diminua inegalitatea economică este sistemul fiscal al statului.

Impozitele sunt considerate un element obligatoriu al oricărui sistem de stat. Instituțiile democratice se străduiesc să creeze și să mențină libertatea și bunăstarea socială și economică a cetățenilor lor. Aceasta implică necesitatea corespunderii impozitelor cerințelor echității sociale. Astăzi, anume echitatea fiscală este principala caracteristică a sistemului fiscal modern ideal.

Astăzi, în baza cerinței de universalitate și egalitate de impozitare, fiecare cetățean este obligat să achite impozite. Acest lucru este fixat în articolul 58 a Constituția Republicii Moldova care prevede .

(1) Cetățenii au obligația sa contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.

Anume cu punctul 2 si sunt neclarități.

Echitatea impozitării reflectă partea etică a problemei, dar în același timp este necesar de analizat aspectul economic al problemei și anume eficacitatea impozitări și interdependența acestor categorii.

Începând cu data de 1 octombrie 2018 a intrat în vigoare un nou pachet de acte legislative privind reforma fiscală în Republica Moldova care conține prevederi privind modificarea sistemului de impozitare a veniturilor persoanelor fizice.

Așadar, una din schimbările majore prevede cota de impunere a veniturilor persoanelor fizice, care se modifică de la cota progresivă de 7/18% la o cotă unică de 12%. Atunci majoritatea absolută a contribuabililor au apreciat pozitiv acea modificare întrucât inițial rezultatul a fost unul favorabil, practic 99 % plătitorii de impozit pe venit au economisit la plata acestora iar restul nu au fost afectați în sensul diminuării sau majorării cuantumului de plăți. Dispersia contribuabililor în funcție de valoarea ”economiei la plata impozitului” a fost foarte mare și a fost condiționată de suma venitului. Circa 80 % din contribuabili au economisit în diapazonul de 1 – 3000 lei. Restul circa 20% dintre contribuabili, cei cu venituri salariale mari și foarte mari au avut ”câștiguri” de peste 3000 lei. Apreciată în timp, această reformă a fost o capcana pentru foarte mulți salariați, în special pentru contingentul cu venituri mici și medii. Inițial, judecând în baza sumelor de impozit achitat, la public sa creat impresia că cota unică de impozitare contribuie la diminuarea poverii fiscale. Pentru majoritatea contribuabililor a fost o percepție eronată, ei fiind de fapt în câștig doar unul sau maxim 2 ani, iar adevărații beneficiari au fost alții, mult mai reduși la număr și cu perioadă de beneficiere mai îndelungată.

Pentru a înțelege care sunt efectele și cine sunt beneficiarii reformei fiscale petrecute în 2018 vom analiza datele care indică veniturile și defalcările aferente acestora pentru diferite categorii de contribuabili pentru perioada anilor 2017-2021.

Tabel 1. Veniturile și impozitele achitate de contribuabili în anii 2017, 2019 și 2021

Total Contribuabili						
		Anul 2017	Anul 2019	Anul 2021	Spor 2019/17	Spor 2021/17
1	Numărul, mii persoane	1200	1200	1520	0	26,6%
2	Venituri, milioane lei	53.254	69.430	83.300	30,3%	58,5%
3	Impozite achitate, milioane lei	3.650	4.670	6.080	27,9 %	66,6%
4	Ponderea impozitelor (povara fiscală) = 3/2	6,85	6,74	7,29	-0.11 p. p.	+0,44 p.p
5	Venitul mediu . lei =2/1	44,378	57,858	54.802	30,4 %	23,5 %
6	Impozitul mediu, lei =3/1	3,041	3,89	4,00	27,9%	31,5%
Contribuabili cu venituri mai mare de 1 milion						
7	Numărul, persoane	537	2.515	4.007	386.7 %	646%
8	Venituri, milioane lei	1.286	9.029	12.825	602,1 %	897%
9	Impozite achitate, milioane lei	133	586	837.9	340,6%	529%
10	Ponderea impozitelor (povara fiscală) = 9/8	10,3 %	6,49 %	6,53	-3.81 p.p	- 3,77 p. p
11	Venitul mediu . mii lei =8/7	2.394	3.590	3.200	50,0%	33%
12	Impozitul mediu, mii lei =9/7	248	233	209.1	-6 %	-16%
Contribuabili ordinari						
13	Numărul , mii persoane	1200	1198	1516	-0.02	26%
14	Venituri, milioane lei	51.968	60401	70.475	16,2 %	35%
15	Impozite achitate, milioane lei	3.517	4084	5.242	16,1	49 %
16	Ponderea impozitelor (povara fiscală) = 15/14	6,77 %	6,76 %	7,43	(-0,1) p.p	+0,66 p.p.
17	Venitul mediu , lei =14/13	43,3	50,42	46,5	16,4	7,4 %
18	Impozitul mediu, lei =15/13	2,93	3,41	3,46	16,4	18%

Sursa: elaborat de autor în baza materialelor SFS pentru ani 2017, 2019, 2021

Pentru început vom examina contribuabilii per general. Unul dintre obiectivele declarate ale reformei a fost diminuarea poverii fiscale pentru contribuabili. Dar cum se întâmplă de multe ori, intențiile și rezultatele reformei sunt lucruri diferite.

Cu adevărat, după cum se vede, în anul 2019 - primul după reformă, povara fiscală sa diminuat cu 0.11 p.p. Astfel dacă în 2017 ponderea impozitelor în total venituri era de 6,85% , apoi în 2019 aceasta a scăzut la 6,74%. Însă doar peste 2 ani tabloul sa inversat, astfel în anul 2021 comparativ cu anul 2019 și chiar cu anul 2017 povara fiscală deja este mai mare. Deci, intenția guvernării de a spori prin introducerea cotei unice de impozitare eficacitatea sistemului fiscal și

paralel de a diminua povara fiscală pentru contingentul de bază al contribuabililor, sa finalizat de fapt cu efectul invers - majorarea poverii fiscale. Astfel către 2021 povara fiscală sa majorat cu 0.44 p.p comparativ cu anul 2017 și a atins nivelul de 7,29%.

Din perspectiva principiului echității, prezintă interes cum reforma fiscală a afectat diferite categorii de contribuabili. Analiza poverii fiscale pentru perioadă pre reformă și post reformă pentru diverse categorii de contribuabili, indică faptul că reforma de fapt a avut un caracter profund inechitabil. Au fost favorizați acei care sunt relativ putini, dar au venituri mari sau foarte mari, și sunt defavorizați cei care sunt mulți și au venituri modeste.

Conceput ca instrument de facilitare, cota unică de impozitare a devenit de facto o bătă care lovește mai dur comparativ cu perioada precedentă o parte semnificativă din contribuabili. După cum se vede din tabel, în această perioadă de timp a crescut venitul mediu al contribuabililor de la 44378 lei în anul 2017 la 57858 lei în anul 2019 și 54802 lei în anul 2021. Această majorare a veniturilor a condus la modificarea structurii contribuabililor în funcție de valoarea venitului. Vom sublinia că pentru majoritatea contribuabililor sursa principală de venit supusă impozitării este salariul. Vedem că în anul 2021 comparativ cu 2017 veniturile medii ale contribuabililor au crescut cu 23,5% , iar impozitul mediu achitat sa majorat cu 31,5%. În acest fel veniturile majorate din anul 2021 i-a plasat pe o parte din contribuabili din categoria de beneficiari ai introducerii cotei unice de impozitare cum au fost în anul 2019, în pătimași ai cotei unice. Această majorare de venituri salariale nesuținută de o majorare pe potrivă a scutirilor (personale și pentru persoanele întreținute) cum a fost făcut în anul 2018) și-a dezvoltat rapid efectele negative pentru o grupă semnificativă de contribuabili.

Tabel 2. Evoluția scutirilor personale și pentru persoane întreținute

Anul	Scutirea personală Lei	Scutirea pentru persoane întreținute Lei	Total scutiri Lei
2017	10620	2340	12960
2018	24000	3000	27000
2019	24000	3000	27000
2020	24000	3000	27000
2021	25200	4500	29700
2022	27000	9000	36000

Sursa : Elaborat de autor în baza codului fiscal anii 2017 -2022

Datele din tabelul 2 arată ca în anul 2019 comparativ cu anul 2017 valoarea scutirii totale a crescut de peste 2 ori, de la 12960 lei la 27000 lei. Respectiv putem deduce că diminuarea presiunii fiscale în anul 2019 comparativ cu 2017 se datorează nu atât diminuării cotei de impunere, dar în primul rând majorării cuantumului de scutiri. Efectul rezultat din majorarea cu 14100 lei (27000-12960) a scutirilor din anul 2019 față de anul 2017, sa materializat în diminuarea impozitului achitat cu circa 1684 lei (14040 *12%) per contribuabil. Remarcăm ca această reducere a fost resimțită practic de fiecare contribuabil. Iată această reducere a sumei impozitului achitat a și creat impresia că diminuarea presiunii fiscale de -0.11p.p în anul 2019 comparativ cu anul 2017 este rezultat al cotei unice de impozitare. Cota unică de 12 % la impozitul pe venit al persoanelor fizice sigur că a avut o contribuție asupra diminuării poverii fiscale doar că mult mai modestă decât se părea la început. Simularea realizată în baza salariului din anul 2019, structura contribuabililor în funcție de venit, cota unică de impozitare de 12 % dar în condițiile aplicării scutirilor valabile în anului 2017 arată ca avantajul resimțit de cei circa 90 % din contribuabili cu venituri lunare de până la 10 mii lei ar fi fost în mediu de circa 250 lei. Concomitent, aproape jumătate dintre acestea ar fi achitat sub formă de impozit chiar mai mult decât în condițiile scalei progresive de impunere.

Dacă comparăm sporul relativ al salariului mediu pe economie și sporul relativ al scutirilor pentru perioadă imediat următoare 2019 - 2021, vedem că salariile de fapt au crescut cu un ritm mai accelerat decât scutirile, astfel salariul mediu brut sa majorat cu circa 24 % (8979,8-

7233,7/7333,7), în timp ce valoarea scutirii (personală și pentru o persoană întreținută) a crescut doar cu 10 % .

Tabel 3. Câștig salarial mediu lunar pentru anii 2017-2021

Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020	Anul 2021
Câștigul salarial mediu brut lunar	Câștigul salarial mediu brut lunar	Câștigul salarial mediu brut lunar	Câștigul salarial mediu brut lunar	Câștigul salarial mediu brut lunar
5587,4 lei	6268,0 lei	7233,7 lei	7943,0 lei	8979,8 lei

Sursa: statistica.md

Absolut clar că în atare circumstanțe, se vor pomeni sancționați în sensul că vor fi supuși unei presiuni fiscale sporite toți acei care au avut creșteri salariale de peste 10 %. Evident că chiar în condițiile cotei unice, această defavorizare a unui număr semnificativ de contribuabili putea și trebuia fi exclusă prin majorarea substanțială a scutirilor, analogic cum sa procedat imediat la introducerea cotei unice.

Tabloul este mult mai trist dacă analizăm categoria de contribuabili ordinari din tabelul 1. Pentru primul an efectul pozitiv al cotei unice de impunere fiscală este unul minuscul. Dacă în anul 2017 povara fiscală era de 6,77 % apoi în anul 2019 aceasta sa redus cu doar 0.01 p.p. și a înregistrat cota de 6,76%. Vedem că atât venitul mediu și cât și impozitul mediu achitat de către un contribuabil a crescut cu 16,4 %. Practic, efectul introducerii cotei unice este nul pentru majoritatea contribuabililor ordinari. Dar deja în anul 2021 chiar dacă veniturile medii ale contribuabililor comparativ cu anul 2019 s-au diminuat, iar în raport cu anul 2017 majorarea este de doar 7,4%, impozitul mediu achitat sa majorat cu 18 %. Rezultatul este că povara fiscală în anul 2021 comparativ cu anul 2017 chiar s-a majorat cu +0.66 p.p, atingând astfel cota de 7,29 %.

Explicația majorării poverii fiscale este cea adusă mai sus: majorarea veniturilor și modificarea structurii contribuabililor în funcție de mărimea veniturilor în special pentru categoria venituri salariale. Drept consecință, în anul 2021 pentru această categorie de contribuabili, majorarea veniturilor medii cu 7,4 % față de anul 2017, care este mai mică comparativ cu majorarea de 23,5 % a veniturilor medii pentru categoria continuabili per general, sa finalizat în cele din urmă cu majorarea poverii fiscale semnificativ mai mult: 0.66 p.p. versus 0.44 p.p. categoria contribuabili per total.

Tabel 4. Repartizarea salariaților conform mărimii salariului calculat pentru luna septembrie pe anii 2018-2021

	1500-2000 Lei	2000-2500 Lei	2500-3000 Lei	3000-4000 Lei	4000-5000 Lei	5000-6000 Lei	6000-7000 Lei	7000-8000 Lei	8000-10000 Lei	peste 10000 Lei		
2018 %	6,1	5,2	11,9	16,2	13,1	11,4	9,9	7,1	8,0	10,9		
Pers.	26158	22 298	50 837	68 940	56 036	48 653	42 069	30 368	34 197	46 582		
2019 %	0,7	3,7	9,8	15,8	13,0	11,3	10,5	8,4	11,0	15,8		
Pers.	3 067	16 252	43 357	69 831	57 634	49 988	46 289	37 294	48 609	69 877		
2020 %	0,2	2,0	7,3	15,3	11,8	10,6	10,3	9,1	12,1	21,2		
Pers.	1 064	8 682	30 985	65 402	50 303	45 401	44 124	38 746	51 584	90 670		
		2000-2500 Lei	2500-3000 Lei	3000-4000 Lei	4000-5000 Lei	5000-6000 Lei	6000-7000 Lei	7000-8000 Lei	8000-10000 Lei	10000 -15000 Lei	15000 -20000 Lei	peste 20000 Lei
2021 %		1,5	4,9	13,5	11,6	9,9	9,0	9,2	13,6	15,4	5,9	5,4
Pers.		1 500	6 599	21 551	59 561	51 107	43 725	39 449	40 460	59 988	67 984	25 893

Sursa: statistica.md

Pentru perioada următoare analizei, adică anul 2022 și 2023 prognozăm o majorare a poverii fiscale (comparativ cu situația dacă era în vigoare sistemul progresiv de impozitare și pentru cei cu venituri salariale medii în condițiile când ritmul de majorare a venitului salarial este mult mai mare decât ritmul de majorare a scutirilor și deducerilor admise în calculul de impozitare. Astfel

păgubași ai sistemului de impozitare cu cotă unică devin nu doar contribuabilii cu venituri mici de circa 4 mii lei lunar (cum sa întâmplat în 2019) dar și cei cu venituri medii. Din tabelul 4 vedem cum se schimbă structura salariaților în funcție de salariul mediu calculat.

Adevărații beneficiari ai introducerii sistemului proporțional de impozitare la cotă unică este categoria de contribuabili milionari. De menționat că numărul acestora este într-o creștere permanentă

Dacă în 2017 în Moldova existau 357 astfel de contribuabili, apoi către anul 2021 sunt atestați deja 4007 persoane cu venituri anuale mai mari de un milion lei. Efectul introducerii cotei unice de impozitare pentru categoria contribuabili milionari se vede din cifrele care reflectă dinamica veniturilor medii și impozitelor medii achitate. Astfel venitul mediu a sporit pentru anul 2021 comparativ cu anul 2017 cu peste 33%, iar impozitul mediu a scăzut cu în această perioadă cu circa 16%.

În acest mod reforma fiscală a redus pentru contribuabilii milionari presiunea fiscală chiar în primul de realizare, cu 3,81 p.p. de la valoarea de 10.3 % în ultimul an pre reformă 2017, la nivelul de 6,49% în anul 2019 primul post reformă. Dacă privim datele pentru ultima perioadă, anul 2021, vedem că povara fiscală un pic sa majorat și a atins nivelul de 6,53%, dar este semnificativ mai mică decât povara fiscală a contribuabililor ordinari (non milionari) care este la nivelul de 7,43%.

Dacă comparăm povara fiscală a acestor două categorii de contribuabili (ordinari și milionari) în anul 2017 și anul 2021 observăm că sistemul fiscal are un caracter echitabil în prima perioadă, astfel că cel cu venituri mari suportă o povară fiscală mai mare și este profund inechitabil în cea de a doua perioadă. Vedem că cei cu venituri modeste sunt impuși să achite statului o parte mai mare din venituri decât cei cu venituri înalte, or un sistem fiscal echitabil presupune exact contrariul.

Datele atestă că în această perioadă a crescut și venitul mediu al unui contribuabil înstărit. Dacă în 2017 venitul unui contribuabil milionar se ridica în mediu la valoarea de 2 394 mii lei, apoi către anul 2021 venitul mediu deja atinge valoarea de 3 200 mii lei. De remarcat că în anul 2020 venitul mediu al unui milionar a fost de 3 273 mii lei, adică mai mult decât în 2021. Vezi tab. 5

Tabel 5 Numărul și venitul milionarilor din R. Moldova anul 2020-2021

Nivelul venitului obținut Lei	Număr de persoane				Suma venitului mln.lei		Venit mediu mii lei	
	Anul 2020		Anul 2021		Anul 2020	Anul 2021	Anul 2020	Anul 2021
1 000 000- 2 999 999	2242	75,7%	3075	76,7%	3 494,7	3 946,5	1 558	1 283
3 000 000- 5 999 999	449	15,1%	555	13,8%	1 837,3	1800,9	4092	3 244
6 000 000- 10 999 999	154	5,2%	225	5,6%	1 259,8	2306,84	8 180	10 252
Peste 11 000 000	117	3,9 %	152	3,9%	3 102,6	4 772,4	26 517	31 397
Total	2962	100%	4007	100%	9 694,4	12 825	3 273	3 200

Sursa: Elaborat de autor în baza materialelor SFS.

Din tabelul 5 observăm că dinamica veniturilor diferitor segmente de contribuabili milionari nu este una uniformă. Analiza structurii contribuabililor înstăriți pentru anii 2020-2021 în funcție de valoarea veniturilor, arată că schimbări majore nu sunt. În ambele perioade de timp circa 76 % dintre milionari sunt cei al căror venituri se încadrează în diapazonul 1-3 milioane de lei. De regulă pentru această grupă de contribuabili sursa de bază de obținere a venitului este salariul. Putem face concluzie că majorarea angajaților cu salarii mari a dus la apariția unui număr suplimentari de milionari. Dar venitul mediu al acestor contribuabili în anul 2021 a fost mai mic decât în anul 2020, 1293 mii lei versus 1558 mii lei.

Grupa de contribuabili cu venituri încadrate în diapazonul 3-6 mln lei este compusă în 2020 și 2021 respectiv din 450 și 555 persoane, ceea ce constituie 15% și 14 % din totalul milionarilor. Pentru acest segment de contribuabili venitul mediu în ultimul an a scăzut cu peste 20% de la 4092 mii lei în anul 2020 la 3244 mii lei în anul 2021.

Ponderea celorlalte doua segmente de contribuabili al căror venit este respectiv în diapazonul de 6- 11 mln lei și peste 11mln lei rămâne relativ constant, cumulativ fiind de circa 9,1-9,5 %. Dar comun pentru ambele segment de contribuabili este faptul că venitul lor mediu a crescut în anul 2021. Astfel pentru segmentul cu venituri 6-11 mln , venitul mediu sa majorat în ultimul an cu peste 25 % și a atins nivelul de 10,252 mln lei per persoană, iar pentru segmentul cu venituri mai mari de 11 mln lei, cifra venitului mediu per contribuabil sa majorat cu peste 18% si a atins nivelul de 31,397 mln lei.

În contextul analizei veniturilor prezintă interes sursa veniturilor. Astfel, conform datelor furnizate de inspectoratul fiscal, sursele de obținere a veniturilor pentru contribuabilii moldoveni sunt cele reflectate în (vezi tab 6). În mod constant, pentru ultimii patru ani principalele surse sunt: salariul, dividendele, locațiunea și creșterea de capital.

Tabel 6 Sursele de venit ale persoanelor fizice din R. Moldova pentru perioada 2018 - 2021

	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020	Anul 2021	
					%
Salariu mln.lei	46 482,84 (1)	53 869,85 (1)	55 64,89 (1)	63 359,33 (1)	76,1
Dividende mln.lei	6 172,31 (2)	8 446,85 (2)	77 58,87 (2)	9 427,14 (2)	11,3
Locațiune mln.lei	1 840,02 (4)	2 180,43 (4)	2 189,57 (3)	2 616,41 (3)	3,14
Livrarea producției agricole mln.lei	2 261,06 (3)	2 420,89 (3)	1 666,58 (4)	2 351,94 (4)	2,82
Creștere de capital mln.lei	393.42 (5)	699.39 (5)	1406,33 (5)	2 216,64 (5)	2,64
Venit obținut peste hotare	80,2	61,01	57,10	82,46	
Dobânzi mln.lei	30,13	35,27	34,04	35,27	
Royalty mln.lei	259,91	296,91	329,54	411,98	
Ciștiguri la jocuri de noroc mln.lei	761,42	685,8	94,54	210,53	
Alte venituri mln.lei			1814,41	2831,56	

Sursa: Elaborat de autor în baza materialelor SFS

Astfel pentru anul 2021, în totalitatea veniturilor obținute de către persoanele fizice, care a constituit 83,3 mlrd. lei , predomină veniturile sub formă de plăți salariale care însumează 63, 353mlrd lei sau (76,05 %), urmate de veniturile obținute din dividende -9,427 mlrd lei (11,12 %) și veniturile obținute din transmiterea în posesie și/sau folosință a proprietății imobiliare și mobiliare 2,616 mlrd lei (3,14 %). In acest an a avut loc o explozie a venitului generat de creșterea de capital. Astfel în 2021 comparativ cu anul 2020 această sursă a generat venituri cu 57 % mai mari și a atins valoarea de 2,216 mlrd lei ceea ce și a ajuns să constituie 2,66 % din totalul veniturilor obținute de persoanele fizice.

Comparând creșterile din perioada 2018- 2021 a diferitor surse de venituri vedem ca volumul venitului din salariu per total sa majorat cu 36,3 %, volumul venitului din dividende sa majorat cu 52,7 %, veniturile din locațiune s-a majorat cu 42.1 % iar creșterea de capital a fost de tocmai 563%.

Cunoscând că nivelul de concentrare al patrimoniului și activelor generatoare de venituri în Republica Moldova este unul foarte înalt, putem ușor deduce că veniturile obținute sub formă de dividende, locațiune și creștere de capital a fost repartizat unui număr foarte restrâns de contribuabili.

În acest fel este posibil de explicat de ce în 2021 au crescut cel mai mult veniturile segmentului de contribuabili milionari cu venituri din diapazonul 6-11 mln lei și mai mare de 11 mln lei. Deci veniturile acestor două segmente de contribuabili sau majorat în principal datorită faptului că sau majorat semnificativ veniturile obținute din surse non salariale.

Întorcându-ne la subiectul echitate, trebuie să amintim că în societățile prospere care de regulă sunt cele mai echitabile, veniturile non salariale sunt taxate cel mai dur, conform unor grile de impozitare progresive dar nici de cum după principiu proporțional sau cu atât mai mult regresiv.

Daca chiar se admite că venitul salarial este impozitat după o scală proporțională, apoi celelalte surse de venit sunt taxate după principiul progresiv.

În Republica Moldova la acest capitol lucrurile stau diametral opus. Indiferent de valoarea venitului obținut din dividende, cota de impunere este una fixa de 6 %, la venitul din arendă când locatorul și locatarul sunt persoane fizice cota de impunere este 7%, iar locațiunea cu implicarea unei persoane juridice și creșterea de capital este taxată la cota de 12%, care este analogică cotei de impunere pentru salariu.

Credem că anume faptul că sursa principală a venitului pentru segmentul de contribuabili milionari sunt dividendele obținute, care sunt taxate la cota de doar 6 la sută și explică de ce în urma reformei fiscale au avut de câștigat anume cei cu venituri foarte mari, astfel ca în anul 2021 povara fiscală sa fie de doar 6,53%.

Impunerea fiscală a dividendelor la cota de doar 6% indiferent de valoarea totală a acestora este pentru întreprinzătorii autohtoni un instrument util în vederea optimizării impozitării veniturilor. Astfel o parte dintre antreprenorii își însușesc venituri anume prin atribuirea de dividende dar nu calculare de salariu. În condițiile actuale de plată a diferitor contribuții din salariu și impozite pe diferite categorii de venit, este mult mai rațional ca întreprinzătorul sa-și fixeze un salariu minim iar restul de venit să fie obținut prin forma de dividend.

Mai jos este redat rezultatul simulării poverii fiscale când antreprenorul direcționează 1000 000 lei pentru consum propriu prin două filiere: A – salariu, B -salariu minim + dividende. Simularea este realizată pornind de la condițiile stipulate de Codul Fiscal pentru anul 2022 și salariul minim de 3500 lei. Deoarece suma anuală a venitului este mai mare decât 360000 lei, contribuabilul nu poate beneficia de scutire.

A. Direcționare salariu 1.000.000 anual

Salariul net: 645 806,44
Salariul brut: 806 451,61
Salariul total: 1 000 000,00
Scutirea lunară: 0,00
Venit impozabil: 733 870,96

Spre plată

Salariul net: **645 806,44**
Fondul social 24%: 193 548,39
Asig. medicală angajat 9%: 72 580,65
Impozit pe venit 12%: 88 064,52
Total impozite/ contribuții: 354 193,56

B. Direcționare 42.000 (salariu) + 958.000 (dividend)

Salariul net: 27 393,87
Salariul brut: 33 870,97
Salariul total: 42 000,00
Scutirea lunară: 2 250,00
Venit impozabil: 28 572,58

Spre plată

Salariul net: **27 393,87**
Fondul social 24%: 8 129,03
Asig. medicală angajat 9%: 3 048,39
Impozit pe venit 12%: 3 428,71
Total impozite/ contribuții pe salariu : 14 06,13
+ Dividende 958 000
Impozit pe profit 12% 114960
Impozit pe venit 6% 50582
Total venit net 27 393.87+792 458= 819 851
Total impozite și contribuții 180 148,1314 =
606.13+114960+50 582

Povara fiscală 35 4193/1000 000*100=35,42%

Povara fiscală 180 148/ 100 0000*100=18,01%

După cum vedem direcționarea unui milion de lei spre consumul propriu al întreprinzătorului prin filiera salariu, este în total supusă unei poveri fiscale de 35,42 %, în timp ce aceiași sumă direcționată către antreprenor prin filiera salariul minim plus dividend, presupune o povară fiscală de doar 18,01 %. Evident că acesta este un procedeu absolut legal și care este la maxim utilizat de către întreprinzători. Nu se pune la îndoială nici faptul că riscul și talentul antreprenorului trebuie recompensat prin-un venit mai sporit, obținut inclusiv și prin metoda optimizării costurilor fiscale. Dar în contextul echității sociale trebuie de avut în vedere că pot și trebuie să fie prevăzute careva limite și condiții astfel să fie posibil de motivat antreprenorii și concomitent de respectat principiile unei societăți moderne bazate pe echitate.

Nu poate fi o societate echitabilă când un actor important precum este antreprenorul este mult mai privilegiat decât cel care are rolul doar de salariat. Avem multiple cazuri când antreprenorii cu câteva afaceri prospere au fixat doar un salariu minim dar însușesc sub formă de dividend venituri de milioane, astfel că la același nivel general de venituri, povara lor fiscală este net inferioară poverii fiscale unui contribuabil cu rol de salariat. O posibilă cale de acțiune ar fi de obligat antreprenorul cu afaceri profitabile să achite deja post-factum contribuții salariale calculate din cuantumul unui sau câtorva salarii medii pe economie sau pe ramură dar nu de la salariul minim pe economie pe care acesta și-l fixează în anul de gestiune. Astfel se obține o echitate socială mai sporită prin faptul că vor spori contribuțiile totale ale antreprenorului și se va păstra în continuare stimulente pentru profitabilitatea afacerii. Acest lucru este greu de realizat în actualele condiții dar nu imposibil.

Spre final apare fireasca întrebare - ce soluții ar putea fi propuse pentru revizuirea actualei politici fiscale ale statului în vederea diminuării inegalității și mișcare spre respectarea principiului echității?

1. Renunțarea la sistemul proporțional de impozitare și trecerea la sistemul progresiv. Deja sunt decenii de când țările dezvoltate practică sistemul progresiv pe când R. Moldova a făcut un pas înapoi, care duce spre sporirea inechității fiscale și inegalității economice.
2. Introducerea unor deduceri fiscale legate de cheltuielile personale ale contribuabililor dar care să nu conducă spre diminuarea poverii fiscale doar contribuabililor cu venituri mari.
3. Diferențierea cotei de impunere în funcție de sursa de venit, astfel ca venitul obținut din surse salariale să nu fie supuse unei presiuni fiscale mai înalte decât veniturile obținute din surse non salariale. Astfel veniturile obținute din dividende și locațiune să fie taxate minim la un nivel cu veniturile salariale.
4. Diferențierea cotei fiscale nu doar în funcție de sursa de venit dar și de valoarea venitului. Astfel vor fi protejați contribuabilii cu venituri non salariale moderate și vor fi taxați mai aspru contribuabilii cu venituri non salariale mari sau foarte mari.

De subliniat că în această lucrare problematica referitoare la politica fiscală este analizată doar prin prisma echității fiscale și a fenomenul de creșterea nivelului de inegalitate economică și nicidecum nu este analizată latura legată de eficacitatea sistemului fiscal. Or eficacitatea și echitatea fiscală deseori sunt lucruri mai puțin compatibile.

Bibliografie

1. <https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621477/bp-survival-of-the-richest-160123-en.pdf>
2. <https://sfs.md/ro/stiri/rezultatele-receptionarii-declaratiilor-cu-privire-la-impozitul-pe-venit-pentru-anul-2019>
3. <https://sfs.md/uploads/files/Rezultatele%20prezent%C4%83rii%20declara%C5%A3iilor%20cu%20privire%20la%20impozitul%20pe%20venit/Impozit%20pe%20venit%202021.pdf>
4. <https://sfs.md/ro/pagina/codul-fiscal>